

УДК 001.9:327.39:061.1(477)

DOI <https://doi.org/10.35433/history.112118>**Панчук Марина,**

здобувачка ступеня доктора філософії

кафедри історії України

Житомирського державного

університету імені Івана Франка

mari_0720@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6795-393X>

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Анотація

Мета статті полягає в поданні характеристики інституційно-правових трансформацій системи науки, що планомірно здійснювалися під впливом євроінтеграційного вектору розвитку Української держави. **Методологія дослідження** базується на сукупності загальнонаукових та спеціально-історичних методів (джерелознавчі дослідження, систематизація, узагальнення, структурно-функціональний, історико-генетичний), які дозволяють комплексно дослідити особливості розвитку української науки з огляду на низку зовнішніх факторів й оцінити перспективи наявних тенденцій в історичній динаміці. **Наукова новизна** – представлення взаємозв'язку між євроінтеграційними тенденціями та інституційно-правовим розвитком наукової сфери через імплементацію державою ключових європейських стандартів функціонування дослідницької галузі. **Висновки.** У ході дослідження встановлено, що процес інтеграції українського дослідницького середовища до європейського наукового простору супроводжувався поступовим реформуванням галузі. Найбільш помітні зміни відбулися за напрямками удосконалення управління науковими процесами, регулювання академічної доброчесності, імплементації європейських критеріїв у площині оцінки наукової діяльності вчених, активізації упровадження політики відкритої науки та долучення вітчизняних вчених до міжнародних та європейських наукових проєктів і програм.

Ключові слова: відкрита наука, євроінтеграція, Європейський дослідницький простір, інституції, науковий розвиток, правове регулювання, реформування, Україна.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток української науки від часу здобуття Україною незалежності відзначилися низкою зовнішніх факторів, які були обумовлені специфікою державного розвитку. Ідеологічні наративи, які займали вагоме місце у науковому процесі за радянських часів, залишилися у минулому, відтак, українські дослідники отримали змогу вільно провадити наукову діяльність, послуговуючись принципами свободи

інтелектуального пошуку. Наповнення наукових праць якісно новими сенсами та поступове упровадження принципів і положень відкритої науки сприяло трансформаціям системи не лише у змістовому вимірі, але і у контексті форм її організації.

Окремо варто відзначити, що перебуваючи у секторі державного регулювання, інституційний розвиток наукової системи відбувався саме у відповідності до пріоритетів державної гуманітарної політики. Євроінтеграційний вектор розвитку Української держави обумовив не лише політичні та економічні реформи, але й перегляд підходів до функціонування наукової сфери, як частини суспільно-культурного життя. У цьому випадку зміни торкнулися нормативно-правових засад регулювання системи наукового розвитку, а також її інституційної організації, що проявилось у пошуку нових моделей функціонування.

Фактичним рушієм змін на шляху до планомірного реформування наукової сфери та зростання рівня її авторитетності у межах європейського освітньо-наукового простору став процес імплементації відповідних європейських принципів. Тому крізь призму характеристики основних компонентів євроінтеграційного напрямку трансформації наукової системи можемо окреслювати ключові тенденції її розвитку. Удосконалення контролю за дотриманням академічної доброчесності, запровадження академічної автономії наукових установ, розширення мережі дослідницьких обмінів та покращення кадрової політики є тими каталізаторами, які сприяють наближенню вітчизняної науки до європейських моделей розвитку на інституційно-правовому рівні. Це обумовлює актуальність детальнішого їх дослідження з огляду на визначені законодавством стратегії державного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Специфіку побудови нормативно-правової бази співпраці України та ЄС, що сприяла перебудові вітчизняної системи наукового розвитку, дослідила у своїй праці Я. Тицька (Тицька, 2024). Авторка сконцентрувала увагу на аналізі ключових особливостей угод та договорів, а також на механізмах правового регулювання співробітництва, що стало рушієм змін для української науки.

О. Топузов (Топузов, Локшина, Джурило, Шпарик, 2023) у співавторстві із іншими дослідниками охарактеризував основні віхи становлення Європейського дослідницького простору як системи національних дослідницьких середовищ, які послуговуються єдиними політичними та програмними інструментами задля побудови осередку відкритої науки, вільного трансферу знань тощо. Окрім цього, авторський колектив системно дослідив нормативно-правовий напрям європейської інтеграції України у розрізі наукового розвитку.

Питання організаційного становлення Національної академії наук України стало предметом дослідження Б. Маліцького (Маліцький, 2023).

Автор не лише представив систему функціонування провідної наукової інституції України, але і на її прикладі продемонстрував ключові тенденції розвитку українського дослідницького середовища, його перспективи, проблеми і шляхи їх вирішення, у тому числі через системне упровадження європейських стандартів наукового розвитку.

Однак, малодослідженими залишаються питання власне інституційно-правового виміру наукових трансформацій у контексті реформування галузі згідно із євроінтеграційними процесами державного розвитку.

Мета статті полягає у системному дослідженні інституційно-правових зрушень у сфері української науки у контексті євроінтеграційних процесів на сучасному етапі; оцінці значення міжнародної співпраці, академічних обмінів та імплементації європейських стандартів в наукову систему для ефективного її удосконалення.

Методологія, методи дослідження. У процесі дослідження було застосовано загальнонаукові та спеціально історичні методи. Дослідження ґрунтується на принципах науковості, об'єктивності, історизму, завдяки яким вдалося неупереджено розглянути тенденції розвитку української науки на сучасному етапі та сформувані зважені оцінки щодо процесів її поступу. Застосування структурно-функціонального методу та методу узагальнення дозволило оцінити особливості функціонування наукової сфери України, означити ключові тенденції, проблеми та перспективи її розвитку, сформулювати висновки. За допомогою підходів джерелознавчих досліджень було проаналізовано основні положення та цілі найбільш значущих нормативно-правових актів, які стосуються сучасної наукової системи України, а також виокремлено з їхнього змісту ті норми, що безпосередньо демонструють впливи євроінтеграційних виань на трансформації дослідницького середовища. Завдяки історико-генетичному методу вдалося простежити еволюцію змін всередині системи української науки на інституційно-правовому рівні на різних етапах її становлення та перебудови, а метод систематизації дозволив виокремити специфіку поступу за окремим напрямками й означити міру і ступінь євроінтеграційних впливів на розвиток галузі.

Виклад основного матеріалу. Євроінтеграційні процеси, які набули виразнішої інтенсифікації на початку ХХІ ст. з огляду на геополітичні пріоритети держави, вплинули на більшість сфер суспільно-політичного та економічного життя. Система наукових досліджень, що представлена мережею установ, які регулюються державою, у своїй трансформації теж відобразила контекст євроінтеграції, у тому числі на інституційному та нормативно-правовому рівні.

Регулювання здійснення наукових досліджень на рівні окремих установ, починаючи від кінця ХХ ст., відбувалося за інерцією напрацьованих механізмів без суттєвих оновлень. Водночас,

євроінтеграційна стратегія розвитку Української держави окреслила траєкторію реформування, зокрема, наукової сфери у площині управління, поглиблення міжнародної співпраці, академічної доброчесності, імплементації прогресивних принципів та європейських цінностей.

Конкретні приклади того, які зміни торкнулися системи української науки на сучасному етапі, можемо простежити проаналізувавши положення відповідних законодавчих актів. Так, у Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 2016 р. (Верховна Рада України, 2016) знайшло своє нормативне закріплення положення стосовно функціонування Національної ради з питань розвитку науки і технологій, як консультативно-дорадчого органу, що діє при урядові.

Фактично основною її функцією стала координація державної політики у сфері науки та формування стратегії її удосконалення у взаємозв'язку із громадським сектором задля збільшення питомої ваги наукоємних галузей у розвитку держави. Окрім цього, у нормативно-правовому акті йдеться і про напрацювання пропозицій стосовно інтеграції вітчизняної науки у європейський дослідницький простір, не нехтуючи при цьому й національними інтересами. Тобто можемо констатувати, що із появою Національної ради у 2017 р. для української науки відкрилися можливості поступового перегляду координаційних механізмів управління, у межах яких вагому роль почали відігравати представники наукового середовища, громадськості, органів виконавчої влади, економічного сектору (Верховна Рада України, 2016).

Однією із ключових інституцій, яка займає центральне місце у формуванні дослідницького потенціалу України, є Національна академія наук України. Її організаційна мережа охоплює ряд вагомих напрямків та галузей, на базі яких будуються фундаментальні розробки. Однак, НАН України, будучи державною установою із тривалою історією розвитку, сконцентрувала у собі усі ті тенденції, які були притаманні для внутрішньої політики держави. Це відобразилося у погіршенні фінансування та стрімкому відтоку кадрів, як відповідь на кризові явища у соціально-економічному житті України на зламі XX та XXI ст., а також на переоцінку пріоритетів державної політики, у яких роль гуманітарної сфери ставала усе менш помітною. Ряд негативних тенденцій, переважно зі сторони недостатнього фінансування та нехтування науковими оцінками і прогностичними висновками науковців у сфері державного управління та законодавства, за інерцією спостерігалися і упродовж наступних десятиліть, що значно погіршувало потенціал такої помітної для наукового життя держави інституції (Маліцький, 2023, с. 73-74).

Проте, на сучасному етапі ті трансформації, які актуалізуються для НАН України, обумовлюються поєднанням традиційної моделі управління й інституційного регулювання, а також тими тенденціями, що продиктовані

інтеграцією України до ЄС. Б. Маліцький, аналізуючи проблеми та перспективи діяльності НАН України, підкреслює важливість перегляду обсягів фінансування науки загалом та Національної академії наук України зокрема задля ефективного функціонування галузі. Так, автор зауважує, що зростання рівня державних асигнувань продиктовано, у тому числі, положеннями документів про Асоціацію України з ЄС, у яких передбачено, що не менше 0,5 % ВВП є необхідним стандартом фінансування науки (Маліцький, 2023, с 81-82).

Важливо наголосити також на значенні участі України у Болонському процесі та тому, які перспективи вона відкрила для реформування наукової системи. Для успішної професійної реалізації українських науковців, у межах європейського дослідницького простору, важливо було також налагодити програми академічних обмінів та забезпечити процес відповідності багатоступеневого рівня освітніх кваліфікацій до чинних європейських стандартів. У контексті наукової спільноти необхідно відзначити перехід до триступеневої системи вищої освіти, яка передбачає освітньо-наукову підготовку докторів філософії (PhD).

Реалізація цього напрямку із детальними алгоритмами та реформованою оновленою процедурою була представлена в межах положень Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. (Постанова КМУ, 2022). Упровадження якісно нових підходів до присудження наукових ступенів є тими інституційними змінами, які унормовують вітчизняну наукову систему із європейськими стандартами, що надає нові можливості та перспективи для більш предметної та безбар'єрної співпраці.

Як зауважує Хан Є. (Хан, 2017), така система є притаманною для більшості європейських держав, що суттєво полегшує процес визнання кваліфікацій та рівня фаховості українських науковців закордоном. Водночас, автор наголошує на тому, що питання визнання наукового ступеня вітчизняних кандидатів наук у європейському академічному середовищі тривалий час залишалося тим фактором, що гальмував інтеграційні процеси усередині наукової сфери (Хан, 2017, с. 51-52).

Проблематика реформування академічного сектору включає в себе низку ціннісних елементів, без яких ефективність та продуктивність провадження наукової діяльності є сумнівною. У цьому відношенні важливим етапом стало ухвалення Закону України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 р. (Верховна Рада України, 2025), що продемонструвало високий рівень уваги держави до врегулювання механізмів дотримання етичних принципів всередині дослідницького

простору, а також відповідальності за їх порушення. Нормативно-правовим актом було чітко окреслено сферу застосування положень і правил академічної доброчесності, види її порушень та відповідні заходи реагування.

Визначена законом ціннісна база, що розтлумачена окремою статтею, містить ті риси академічної культури, які відображають європейські стандарти розвитку наукового середовища. Серед них атмосфера взаємної поваги усередині наукової спільноти, чесність, відповідальність суб'єктів академічної діяльності за результати своїх досліджень. У контексті євроінтеграційних процесів поява такого закону свідчить про поступову адаптацію української науки до рівня європейських дослідницьких стандартів та імплементацію принципів й інструментів їх регулювання у національне законодавство (Верховна Рада України, 2025).

Формування академічної культури і законодавче регулювання основних її положень є тим важелем, який сприяє інтеграції української науки до міжнародного дослідницького простору за ціннісними характеристиками. Водночас, не можна применшувати значення якості розробок українських вчених та унормування критеріїв визначення рівня фаховості наукових видань. У цьому контексті важливою інституційно-правовою зміною стало затвердження Наказу Міністерства освіти і науки України від 15 січня 2018 р. №32 «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України» (Наказ МОН №32, 2018).

Окрім побудови національних підходів щодо формування вимог до фахових видань, МОН України визнало такими, які мають високий рівень якості, ті видання, що індексуються наукометричними базами Scopus та/або Web of Science Core Collection, виокремивши їх у категорію «А». Це свідчить про поступове впровадження міжнародних критеріїв оцінювання наукової діяльності в український академічний простір, що додає вітчизняним дослідникам авторитету та розширює можливості їхньої інтеграції до світового наукового середовища (Наказ МОН №32, 2018).

Поряд із державним визнанням високого рівня якості тих фахових видань, які індексуються міжнародними наукометричними базами даних, важливим кроком до зростання видимості результатів наукових напрацювань українських вчених стало упровадження принципів відкритої науки. Т. Ярошенко та А. Жарінова (Ярошенко, Жарінова, 2023), характеризуючи основні етапи трансформації підходів до наукових цитувань, представляють актуальні проблеми цієї тематики і порівнюють український досвід із загальноєвропейським та світовим. Так, авторки відзначають вагому роль імплементації основних положень відкритої науки, що були нормативно закріплені у затвердженому в жовтні 2022 р. «Національному плані відкритої науки» (Розпорядження КМУ №892, 2022).

Завдяки вимогам цієї стратегії у відкритому доступі з'явилася переважна більшість наукових журналів, було переглянуто алгоритми оформлення цитувань та формування механізмів цифрової ідентифікації усіх наукових публікацій задля масштабування моніторингу процесів наукової діяльності. Такі кроки цілком відповідають європейським принципам відкритої науки, що нині так само трансформуються у відповідності до актуальних викликів часу, зважаючи на необхідність пошуку шляхів вирішення проблеми формування балансу між обліком кількісних та якісних показників цитованості наукових праць (Ярошенко, Жарінова, 2023, с. 58).

Поруч із планомірним реформуванням системи науки на інституційному рівні, змінами підходів до зростання рівня якості наукових праць, що публікуються у вітчизняних виданнях, важливо зауважити і людиноцентричні принципи удосконалення наукової сфери. Оскільки, власне, дослідник є ключовим елементом наукової системи, існує необхідність фокусу уваги зі сторони держави до його потреб та розвитку дослідницького потенціалу. Для того, аби призупинити відтік кадрів закордон, поліпшити умови для наукової діяльності молодих і перспективних дослідників, а також масштабувати потенційні можливості використання результатів праці вітчизняних вчених на користь актуальних потреб держави Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2025 р. № 1389-р було схвалено Концепцію підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності «Національна система дослідників України» (Розпорядження КМУ № 1389-р, 2025).

Документ засвідчив державну стратегію підтримки професійного розвитку науковців, спираючись на активну участь у наукових процесах на національному й міжнародному рівнях. Один із заходів, передбачений стратегією, містить норми стосовно рейтингування українських вчених, які належать до Національної системи дослідників України, з метою надання їм державних стипендій.

З-поміж показників, за якими, зокрема, визначатиметься рейтингове місце науковця, знаходимо дані про наявність публікацій у виданнях, індексованих наукометричними базами даних Scopus та Web of Science; участь у виконанні наукових грантів та тих, які мають наукову складову, за провідними міжнародними програмами серед яких «Горизонт 2020», «Горизонт Європа», «Наука заради миру», «Erasmus+», «Креативна Європа» тощо. Тому, можемо відзначити, що в українській науці на сучасному етапі все більш помітну роль продовжує відігравати міжнародне партнерство, а участь науковців у європейських проєктах високо оцінюється державою, що закріплюється на рівні інституційної підтримки і свідчить про визнання того рівня стандартів, який декларується згаданими вище партнерськими програмами. У підсумку це має сприяти зростанню рівня конкурентоспроможності українського дослідницького середовища та

долученню до академічного простору Європи із його здобутками та перспективами (Розпорядження КМУ № 1389-р, 2025, с. 6-7).

Підтримка долучення наукових установ та окремих вчених до міжнародних програм та проектів супроводжувалася формуванням державою стратегії євроінтеграції української науки. З цією метою Міністерством освіти і науки України у 2018 р. було опубліковано проєкт Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), що базувався на шести пріоритетах інтеграції української науки в Європу і відобразив прагнення української сторони консолідувати національні дослідницькі процеси із відповідними європейськими стандартами (Міністерство освіти і науки, 2018).

Серед ключових пріоритетів варто виокремити ті, що сприятимуть формуванню відкритого ринку праці, утвердженню гендерної рівності, розвитку трансферу наукових знань, а також зростанню ефективності та конкурентоспроможності транснаціональної кооперації. Відзначимо, що при розробці відповідних векторів розвитку дослідницької системи України було залучено 60 представників наукових установ, громадських організацій, органів державної влади та профільних експертів, що попередньо проаналізували аналогічний досвід європейських держав із метою подальшої імплементації найбільш ефективних рішень в українській контекст. Отже, долучення України до європейського дослідницького простору відзначається планомірними кроками та виваженою стратегією, яка побудована на національних здобутках у поєднанні із реалізацією провідних європейських дослідницьких тенденцій (Міністерство освіти і науки, 2018).

Характеризуючи темпи та результативність інтеграції української наукової системи до академічного європейського простору, варто звернутися до тих даних, які у своєму дослідженні подає О. Топузов із співавторами (Топузов, 2023). У дослідженні авторів наголошується на специфіці тих інтеграційних процесів, які покликані були консолідувати зусилля європейських держав, у тому числі на правовому рівні, на шляху до формування єдиного дослідницького простору. Основна мета цієї інтеграції полягала у гармонійному поєднанні національних наукових систем із узгодженням ключових змістових характеристик в межах єдиного дослідницького середовища.

Спираючись на звітну документацію Європейської комісії, дані якої використовували при проведенні свого дослідження автори вище згаданої статті, Україна на нормативно-правовому рівні демонструє прагнення інтегруватися до єдиного європейського дослідницького простору. Однак, на шляху до цього існує низка проблем, серед яких посередній рівень освоєння та застосування інноваційних технологій, переважно через брак належного фінансування, та неефективність організації управлінської

системи (Топузов, 2023, с. 14-15). Відтак, інтеграція України до європейського дослідницького середовища характеризується інституційними змінами, поруч із якими існує низка системних гальмуючих факторів, подолання яких є визначальною умовою для ефективного функціонування наукової сфери в подальшому

Висновки.

Перебудова наукової сфери в Україні на сучасному етапі визначається сукупністю різного роду чинників. Траєкторія розвитку державної політики під впливом євроінтеграційних тенденцій, що стали важливим фактором на шляху до поступової модернізації української науки та перегляду підходів до її реформування, відіграє одну із ключових ролей.

Найбільш помітні зміни відбулися за напрямком удосконалення управління науковими процесами через утворення відповідних структур, а також системи регулювання академічної доброчесності та відповідальності науковців, що відобразилося на законодавчому рівні, базуючись на європейських принципах культури академічної спільноти. Вагомим проявом євроінтеграційних тенденцій у науковій сфері стало запровадження освітньо-наукового ступеня доктора філософії (PhD), що посприяло узгодженню кваліфікаційних підходів із більшістю європейських держав.

Важливого значення набули також і процеси імплементації європейських наукометричних критеріїв у площині оцінки дослідницьких процесів, що знайшло своє відображення на рівні визнання українською стороною провідних наукометричних баз даних та заохочення вчених до публікацій. Це, у свою чергу, посприяло активізації запровадження політики відкритої науки через трансфер знань у вигляді зростання видимості розробок українських вчених за межами України. Долучення вітчизняних вчених до міжнародних та європейських наукових проєктів і програм стало також черговим кроком на шляху до формування конкурентоздатного дослідницького середовища.

Однак, поряд із позитивною динамікою відзначимо низку актуальних проблем у ході розвитку системи наукових досліджень серед яких, насамперед, недостатнє фінансування, непослідовність в ухваленні управлінських рішень тощо. Вирішення цього комплексу недоліків має стратегічне значення, оскільки лише таким чином імплементація європейських стандартів у сфері науки є можливою з максимальним рівнем ефективності.

З огляду на наявні результати дослідження, перспективними видаються напрямки подальших розробок щодо встановлення причинно-наслідкових зв'язків між євроінтеграційними вимогами та вектором розвитку української наукової системи, а також подання оцінки впливу актуальних наукових здобутків на суспільно-політичний та економічний розвиток держави.

Подяка. Висловлюємо щиру вдячність членам редакційної колегії журналу та рецензентам за їх конструктивні зауваження, побажання та консультації, надані під час підготовки статті до друку.

Фінансування. Авторка не отримувала фінансової підтримки для проведення дослідження та публікації цієї статті.

Джерела та література

Верховна Рада України (2025), Закон України «Про академічну доброчесність». Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%97+%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8#w2_1 (дата звернення: 05. 04. 2026)

Верховна Рада України (2016), Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 28. 04. 2026)

Малицький, Б. (2023). Національна академія наук України: суспільна роль, сучасний стан, проблеми розвитку та підходи до їх розв'язання (науково-аналітична доповідь). *Science and Science of Science*, (3(121), С. 68—86. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://doi.org/10.15407/sofs2023.03.068> (дата звернення: 16. 04. 2026)

Міністерство освіти і науки України (2018), Визначено 6 пріоритетів інтеграції української науки в Європу. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/viznacheno-6-prioritetiv-integraciyi-ukrayinskoji-nauki-v-yevropu> (дата звернення: 20. 04. 2026)

Міністерство освіти і науки України (2018), Наказ від 15.01.2018 № 32 «Про затвердження порядку формування Переліку наукових фахових видань України». Електронний ресурс. Режим доступу: [Про затвердження Порядку формуван... | від 15.01.2018 № 32](#) (дата звернення: 01. 05. 2026)

Кабінет Міністрів України. (2022). Постанова Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022р. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF?find=1&text=%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD#Text> (дата звернення: 28. 03. 2026)

Кабінет міністрів України. (2022). Розпорядження Про затвердження національного плану щодо відкритої науки від 8 жовтня 2022 р. № 892-р Київ. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 11. 04. 2026)

Кабінет Міністрів України. (2025). Розпорядження Про схвалення Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності “Національна система дослідників України”. від 03 грудня 2025 р. № 1389-р. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-pidtrymky-ta-rozvytku-kadrovoho-potentsialu-sfery-naukovoi-i-naukovo-tekhnichnoi-diialnosti-natsionalna-systema-doslidnykiv-ukrainy-1389-031225> (дата звернення: 10. 04. 2026)

Тицька, Я. (2024). Європейська інтеграція та договори України про наукове співробітництво. *Нове українське право*. Вип. 4. С. 144–149. Електронний ресурс. Режим доступу <https://doi.org/10.51989/nul.2024.4.18> (дата звернення: 18. 04. 2026)

Топузов, О., Локшина, О., Джурило, А. & Шпарик, О. (2023). Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку освіти і науки в Україні. *Український педагогічний журнал*, (4), С. 5–19. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-5-19> дата звернення 18. 04.2026)

Хан, Є. (2017). Участь України у Болонському процесі: 12 років на шляху до європейського історичного простору. *Європейські історичні студії. № 7. С. 45-63. Електронний ресурс. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eis_2017_7_5.* (дата звернення: 22. 04. 2026)

Ярошенко, Т. & Жарінова, А. (2023). Наукове цитування: історичний і теоретичний ландшафт. *Science and Science of Science*, (3(121), С. 41–67. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://doi.org/10.15407/sofs2023.03.041> (дата звернення: 22. 04. 2026)

References

Verkhovna Rada Ukrainy (2025), Zakon Ukrainy «Pro akademichnu dobrochesnist». Elektronnyi resurs. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%97+%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8#w2_1 (Accessed: 05. 04. 2026)

Verkhovna Rada Ukrainy (2016), Zakon Ukrainy «Pro naukovu i naukovotekhnichnu diialnist». Elektronnyi resurs. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (Accessed : 28. 04. 2026)

Malitskiy, B. (2023). Natsionalna akademiia nauk Ukrainy: suspilna rol, suchasnyi stan, problemy rozvytku ta pidkhody do yikh rozv'iazannia (naukovo-analitychna dopovid). *Science and Science of Science*, (3(121), S. 68–86. Elektronnyi resurs. URL: <https://doi.org/10.15407/sofs2023.03.068> (Accessed: 16. 04. 2026)

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2018), Vyznachenno 6 priorytetiv intehratsii ukrainskoi nauky v Yevropu. Elektronnyi resurs. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/viznachenno-6-priorytetiv-integratsiyi-ukrayinskoyi-nauki-v-yevropu> (Accessed: 20. 04. 2026)

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2018), Nakaz vid 15.01.2018 № 32 «Pro zatverdzhennia poriadku formuvannia Pereliku naukovykh fakhovykh vydan Ukrainy». Elektronnyi resurs. Rezhym dostupu: Pro zatverdzhennia Poriadku formuvan... | vid 15.01.2018 № 32 (Accessed: 01. 05. 2026)

Kabinet Ministriv Ukrainy. (2022). Postanova Pro zatverdzhennia Poriadku prysudzhennia stupenia doktora filosofii ta skasuvannia rishennia razovoi spetsializovanoi vchenoi rady zakladu vyshchoi osvity, naukovoї ustanovy pro prysudzhennia stupenia doktora filosofii vid 12 sichnia 2022r. Elektronnyi resurs. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF?find=1&text=%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD#Text> (Accessed : 28. 03. 2026)

Kabinet ministriv Ukrainy. (2022). Rozporiadzhennia Pro zatverdzhennia natsionalnoho planu shchodo vidkrytoi nauky vid 8 zhovtnia 2022 r. № 892-r Kyiv.

Elektronnyi resurs. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text> (Accessed: 11. 04. 2026)

Kabinet Ministriv Ukrainy. (2025). Rozporiadzhennia Pro skhvalennia Kontseptsii pidtrymky ta rozvytku kadrovoho potentsialu sfery naukovoï i nauково-tekhnichnoi diialnosti “Natsionalna systema doslidnykiv Ukrainy”. vid 03 hrudnia 2025 r. № 1389-r. Elektronnyi resurs. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-pidtrymky-ta-rozvytku-kadrovoho-potentsialu-sfery-naukovoï-i-naukovo-tekhnichnoi-diialnosti-natsionalna-systema-doslidnykiv-ukrainy-1389-031225> (Accessed: 10. 04. 2026)

Tytska, Ya. (2024). Yevropeiska intehratsiia ta dohovory Ukrainy pro naukovu spivrobitnytstvo. Nove ukrainske pravo. Vyp. 4. S. 144–149. Elektronnyi resurs. URL: <https://doi.org/10.51989/nul.2024.4.18> (Accessed: 18. 04. 2026).

Topuzov, O., Lokshyna, O., Dzhurylo, A. & Shparyk, O. (2023). Yevropeiskyi doslidnytskyi prostir yak oriientyr rozvytku osvity i nauky v Ukraini. Ukrainskiy pedahohichnyi zhurnal, (4), S. 5–19. Elektronnyi resurs. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-5-19> (Accessed: 18. 04. 2026)/

Khan, Ye. (2017). Uchast Ukrainy u Bolonskomu protsesi: 12 rokov na shliakhu do yevropeiskoho istorychnoho prostoru. Yevropeiskii istorychni studii. № 7. S. 45–63. Elektronnyi resurs. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eis_2017_7_5. (Accessed 22. 04. 2026)/

Yaroshenko, T. & Zharinova, A. (2023). Naukove tsytuvannia: istorychnyi i teoretychnyi landshaft. Science and Science of Science, (3(121), S. 41—67. Elektronnyi resurs. URL: <https://doi.org/10.15407/sofs2023.03.041> (Accessed 22. 04. 2026).

Panchuk M. INSTITUTIONAL AND LEGAL TRANSFORMATIONS OF UKRAINIAN SCIENCE UNDER THE INFLUENCE OF CURRENT EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

Abstract

The aim of the article is to provide an overview of the institutional and legal transformations of the scientific system, which have been systematically implemented under the influence of the Ukrainian state's European integration trajectory.

The research methodology is based on a combination of general scientific and special historical methods (source research, systematization, generalization, structural-functional, historical-genetic approaches), which enable a comprehensive examination of the characteristics of the development of Ukrainian science in light of a range of external factors and an assessment of the prospects for current trends within its historical dynamics.

The scientific novelty lies in demonstrating the interconnection between European integration trends and the institutional and legal development of the scientific sector through the state's implementation of key European standards governing the functioning of the research sector.

Conclusions. The study found that the process of integrating the Ukrainian research environment into the European scientific space was accompanied by a gradual reform of the industry. The most noticeable changes occurred in the areas of improving the management of scientific processes, regulating academic integrity, implementing European criteria in the field of assessing the scientific activity of scientists, intensifying the implementation of the open science policy, and involving domestic scientists in international and European scientific projects and programs.

Keywords: *open science, European integration, European Research Area, institutions, scientific development, legal regulation, reform, Ukraine.*

Panczuk M. PRZEMIANY INSTYTUCJONALNO-PRAWNE NAUKI UKRAIŃSKIEJ POD WPLYWEM PROCESÓW INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ NA ETAPIE WSPÓŁCZESNYM

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie charakterystyki przekształceń instytucjonalno-prawnych systemu nauki, które systematycznie dokonywały się pod wpływem integracyjnego wektora rozwoju państwa Ukraińskiego. **Metodologia** badań opiera się na zespole ogólnonaukowych i specjalnych metodach historycznych (badania źródłowe, systematyzacja, generalizacja, strukturalno-funkcjonalna, historyczno-genetyczna), które pozwalają na wszechstronne badanie cech rozwoju nauki ukraińskiej w świetle szeregu czynników zewnętrznych i ocenę perspektyw istniejących tendencji w dynamice historycznej. **Nowość naukowa** – przedstawienie związku pomiędzy tendencjami integracji europejskiej a rozwojem instytucjonalno-prawnym sfery naukowej poprzez wdrożenie przez państwo kluczowych europejskich standardów funkcjonowania sektora naukowo-badawczego. **Wnioski.** Badanie wykazało, że procesowi integracji ukraińskiego środowiska badawczego z europejską przestrzenią naukową towarzyszyła stopniowa reforma przemysłu. Najbardziej zauważalne zmiany zaszły w obszarach usprawnienia zarządzania procesami naukowymi, uregulowania kwestii rzetelności akademickiej, wdrożenia europejskich kryteriów w zakresie oceny działalności naukowej naukowców, intensyfikacji wdrażania polityki otwartej nauki oraz angażowania krajowych naukowców w międzynarodowe i europejskie projekty i programy naukowe.

Słowa kluczowe: *otwarta nauka, integracja europejska, Europejska Przestrzeń Badawcza, instytucje, rozwój naukowy, regulacje prawne, reforma, Ukraina.*

Статтю надіслано до редколегії 16.04.2026 р.
Статтю рекомендовано до друку 14.05. 2026 р.